

Ahi Evran Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 10, Sayı 3, Aralık 2009
Sayfa 129-134

Öğretmen Adaylarının Kendini Ayarlama Psikolojilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Durum Çalışması¹

Kasım YILDIRIM²
Aykut Emre BOZDOĞAN³

ÖZET

Yapılan çalışma ile Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin Kendini Ayarlama Psikolojilerinin cinsiyete ve öğrenim gördükleri Anabilim Dalına göre farklılaşma gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bu çalışmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada; Bacanlı (1990), tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Kendini Ayarlama Ölçeği (KAÖ)" kullanılmıştır. Bu ölçek Sınıf Öğretmenliği ABD, Fen Bilgisi Öğretmenliği ABD, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD ve Türkçe Öğretmenliği ABD'da öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 251 öğrenciye 2005-2006 eğitim yılında uygulanmıştır. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde elde edilen verilerin gerekli istatistiksel çözümleri için SPSS (Statistical Packet for Social Sciences) programından yararlanılmış ve elde edilen verilerin yorumlanmasında frekans(f), yüzde(%), t-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; Kırşehir Eğitim Fakültesi'ndeki farklı anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin Kendilerini Ayarlama Psikolojileri arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bununla beraber öğrencilerin cinsiyetlerine göre de Kendini Ayarlama Psikolojileri değişmemektedir.

ANAHTAR KELİMELELER: Kendini ayarlama, öğretmen adayları, öğretmenlik mesleği

Determination of Teacher Candidates' Self-Monitoring: A Case Study

ABSTRACT

The purpose of this descriptive research is to discern whether teacher candidates' self-monitoring vary significantly according to gender and department. The measurement instrument is a self-monitoring scale, which was adapted to Turkish by Hasan Bacanlı, was used in this descriptive study by researchers. The study was conducted with 251 senior year students at the Department of Elementary Science, Social, Turkish and Class Teachers Training Programs of Kırşehir Education Faculty at Ahi Evran University. Frequency, Percent, Analysis of Varyans, Scheffe Test, T-Test were utilized in data analysis. In conclusion, results showed that significant differences between teacher candidates were not found according to department and gender. From this results, it can be said that self-monitoring do not indicate difference according to department and gender.

KEYWORDS: Self-monitoring, teacher candidate, teaching

¹ III. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Sempozyumunda Poster Bildiri Olarak Sunulmuştur

² Araştırma Görevlisi, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Kırşehir, kyildirim@gazi.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Giresun, aykutemre@gazi.edu.tr

GİRİŞ

İnsanoğlu binlerce yıldır kendini ve davranışlarını anlamaya çalışmaktadır. Felsefenin temel uğraşı da insanın kendini bilmeye çalışmasıdır. Bu düşünceyi Herakleitos'un, felsefeyi "Kendimi araştırdım" sözüyle özetleyişinde de açık seçik bir şekilde görmek mümkündür. Dolayısı ile insan tarih boyunca "Ben Kimim" sorusuna çeşitli sistemler içinde cevap aramıştır (Bacanlı, 2004).

Bilimsel gelenek içinde, insanın kendini ve davranışlarını anlamaya çalışması Psikolojiyi doğurmuştur. İnsanın bu çabası geçen asrın sonlarında başlamış, ancak oldukça hızlı bir ilerleme kaydetmiştir (Baumeister, 1987; Gergen, 1984, Akt. Bacanlı, 2004).

Bu hızlı ilerleyiş sürecinde bireyin kendini anlama çabalarıyla birlikte kendi varlığını anlamlı bir şekilde devam ettirebilmesi gerekmektedir. Bunu sağlayan etkenler arasında bireyin diğer insanlarla kurduğu sosyal etkileşimleri de gösterebiliriz. Bireylerin düzenli ve tutarlı sosyal etkileşimlere girebilmeleri ve girdikleri etkileşimleri sürdürebilmeleri için, hem izlenimlerini etkili bir şekilde düzenlemeleri, hem de karşılarındakilerin izlenimlerini ortaya koyuşlarını doğru bir şekilde algılamaları gereklidir. Bu bir sosyal beceridir. Kısaca, kendini anlatıcı davranışları düzenleme ve kontrol etme becerisi, etkili sosyal ve kişiler arası etkileşimin ön şartıdır (Akkök, 1996; Bacanlı, 1990).

Belli toplumsal kimlikler oluşturamayan bir bireyin sosyal etkileşimi etkili bir şekilde gerçekleştirdiği söylenemez. Çevresindeki insanlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan bireyler, anlamlı ilişkiler kurmakta güçlük çekerler. Bunun nedeni sosyal ilişkilerde bireylerin algılarının son derece önemli olmasıdır. Diğer insanların izlenimlerine dikkat etmek ve izlemek sağlıklı ve uyumlu bir davranıştır. Çevresindeki insanların izlenimleri ile ilgilenilmek, bireylere sosyal davranışlarının uygunluk düzeyini sürdürmede yardımcı eder. Birey, kendisine ilişkin izlenimler ile ilgilenmediği zaman uygun karşılanmayan davranışlar sergileyebilir. Söz konusu davranışlar, bireyin olumsuz tepkiler ile karşılaşmasına neden olabilir (Leary, 1996). Uygun karşılanmayan davranışların sonuçları, bireyin karşısına birer engel olarak yaptırımları ile birlikte çıkabileceği gibi, bireyin kendisine olan saygısının azalmasına ya da iş ortamında yoğun stres ve duyumsuzluk yaşamasına da yol açabilir.

Özellikle hem toplumsal yaşamda, hem de iş yaşamındaki etkileşimlerinde başarılı olmayı, diğer insanlarla onaylanma ve kabullenilmeyi arzulayan birey, bu amaçlara yönelik izlenimleri oluşturmak için bilinçli ve bilinçsiz bir takım çabalara girer. Bu çabalara girdiği anda birey, izlenimlerini yönetmeye başlamış olmaktadır.

İzlenim yönetimine ilişkin ilk sistematik çalışma sosyolog Erving Goffman (1959) tarafından yapılmıştır. Onun, en büyük katkısı 1959 yılında yayınlanan "The Presentation of Self in Everyday Life" adlı kitabıdır (Leary 1996). Goffman'a göre izlenim yönetimi, gündelik durumlar içinde bireyin kendini başkalarına sunuş tarzı, başkalarının onun hakkında biçimlendirdikleri izlenimleri ve bireyin onlarla birlikte iken yapabileceği ve yapamayacağı şeyleri düzenleyiş ve kontrol ediş biçimidir (Bacanlı, 1990; Kağıtçıbaşı, 1998). İnsanların en önemli görevi, oluşturulan sosyal kimliklere ilişkin farklı rolleri oynamaktır. İzlenimlerini kontrol etmeye çalışmalarının nedeni diğer insanlarla olan ilişkileri düzenlemeye çalışmaktır (Elksnin ve Elksnin, 1995; Rosenfeld, Giacakme ve Riordan, 1995).

Özetle, bireyler sosyal etkileşim içinde karşılarındaki kişilerde istedikleri izlenimi oluşturabilmek için birtakım roller oynamaktadır. Bu roller kişi için birer benlik haline gelmektedir; çünkü bireyler çeşitli ortamlarda çeşitli amaçlarla çeşitli roller oynamak durumunda kalmaktadırlar.

Yukarıda anlatılanların çerçevesinde bu anlayışı ilk defa 1972 yılında hazırladığı doktora tezine konu ettiği "Kendini Ayarlama" kavramı ile Mark Snyder ortaya koymuştur (Bacanlı, 2004).

Bireylerin düzenli ve tutarlı karşılıklı sosyal etkileşime girebilmeleri ve girdikleri etkileşimleri sürdürebilmeleri için hem kendi kendilerini ortaya koyuşlarını iyi düzenlemeleri, hem de karşılarındakilerin kendini ortaya koyuşlarını doğru bir şekilde algılamaları gerekir. Kısaca, kendini anlatıcı davranışları düzenleme ve kontrol etme becerisi etkili ve sosyal etkili sosyal ve kişiler arası etkileşimin ön şartıdır. Snyder (1972, Akt. Cartledge ve Milburn, 1995), bu süreci "Kendini Ayarlama" kavramı ile betimler. Snyder'a (1972, 1974, Akt. Bacanlı, 2004) göre, bireylerin bu beceriye sahip oluşları ve bunu uygun kullanmaları açısından bireysel farklılıklar bulunmaktadır. Yani bazı kişiler kendini ortaya koyuşlarını düzenleme ve kontrol etme becerisine sahip iken ve bu beceriyi uygun durumlarda kullanabilirken, bazı kişiler bu beceri yönünden zayıftırlar ve kendini ortaya koyma davranışlarını durumlara göre değiştirme gereği duymazlar. Snyder (1972, 1974, Akt. Bacanlı, 2004), bu stratejiye başvuran kişileri "Kendini Ayarlayıcılar" (self-monitors) veya "Kendini Ayarlama Psikolojisi Yüksek" (KAY; High self-monitor) bireyler olarak tanımlamaktadır. Bu stratejiye pek başvurmayan veya başvurma gereği duymayan kişiler ise, Snyder'in terimi ile "Kendi Ayarlama Psikolojisi Düşük" (KAD; Low self-monitor) bireylerdir.

Kendini ayarlama teorisine göre, bireyler kendini ayarlama stratejilerini, olumsuz eylemler ve sonuçlarından kaynaklanan onaylanmama ya da dışlanmama, sosyal onay ve olumlu ilişkiler sağlama amacıyla kullanır (Ledema ve Poppe, 1994).

Kendini ayarlama kuramına göre (Snyder, 1987), kendini ayarlama psikolojileri yüksek olan bireyler, kendilerini toplumun beklentileri ve ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştirirler, hâlbuki kendini ayarlama psikolojileri düşük olan bireyler, bunun aksine kendi beklentileri ön plandadır. Bundan dolayı kendini ayarlama psikolojileri yüksek olan insanlar, kendi tutumlarını bireyi oldukları topluma katkıda bulunmak için değiştirebilirler, fakat kendini ayarlama psikolojileri düşük olan bireyler, grubun tutumlarından az etkilenir ve kendi ihtiyaçlarını, özelliklerini ön planda tutarlar (Klein, Snyder ve Livingston, 2004).

Sosyal bir sistem olan okullarda da çalışacak olan öğretmen adaylarının sosyal etkileşimleri son derece önemlidir. Sosyal etkileşimleri yönlendiren ilişkiler ağı, bireylerden beklenen çeşitli eylem ve davranışları içermektedir. Özellikle öğretmen adaylarının eylem ve davranışlarına ilişkin, hem örgüt içerisinde hem de örgüt dışından beklentiler oldukça yüksektir. Öğretmen adayları bu beklentileri karşılamak konusunda ciddi boyutlarda gerginlik yaşayabilmektedirler. Çünkü söz konusu etkileşim becerisini sergileyebilmek için gerekli yol göstericilere, yeterli bilgiye sahip değildirler. Üstelik etkileşimde bulunulan bireylerin çeşitliliği de okullarda çalışacak öğretmen adaylarının kendilerine ilişkin beklentileri gerçekleştirmesini güçleştirmektedir.

Ulaşılabilen kaynaklar çerçevesinde ülkemizde kendini ayarlama psikolojisinin değişik konular üzerinde etkililiğini sınavan çalışmalara rastlanılmaktadır (Demir, 2002; Öztemel, 2000; Lafçı, 1999; Ünal, 1996; Altıntaş, 1990; Bacanlı, 1990). Ancak bu çalışmalarda öğretmen adaylarının kendini ayarlama psikolojileri üzerinde herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle böyle bir araştırmanın yapılmasına gereksinim duyulmuştur. Bu araştırma ile sosyal etkileşimde en önemli yol göstericilerinden biri olan kendini ayarlama psikolojisinin öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ve öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre farklılaşma gösterip göstermediği araştırılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi, farklı anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının kendini ayarlama psikolojileri cinsiyetlerine ve öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre farklılaşmakta mıdır? şeklindedir.

Araştırmanın Amacı

Öğretmen adaylarının kendini ayarlama psikolojilerinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Öğretmen adaylarının kendini ayarlama psikolojileri, öğrenim gördükleri bölüm ve anabilim dallarına göre değişmekte midir?
2. Öğretmen adaylarının kendini ayarlama psikolojileri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Betimleme yöntemi ile gerçekleştirilen araştırma, 2005-2006 öğretim yılında Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yürütülmüştür. Araştırmanın verileri Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı ve Türkçe Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan toplam 251 kişiden elde edilmiştir. Araştırmada ölçme aracı olarak Bacanlı (1990) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Kendini Ayarlama ölçeği (KAÖ)" kullanılmıştır. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde elde edilen verilerin gerekli istatistiksel çözümleri için SPSS (Statistical Packet for Social Sciences) programından yararlanılmış ve elde edilen verilerin yorumlanmasında T-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) yöntemleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerinin kendini ayarlama psikolojilerinin anabilim dallarına ve cinsiyetlerine göre dağılımlarına ilişkin t-testi ve tek yönlü varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Öğretmen adaylarının, kendini ayarlama ölçeğinden elde edilen puanlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Anabilim Dalları ve Bölümlere Göre KAÖ Toplam Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Bölümler	N	\bar{x}	SS	F	P	Scheffe-F
Sosyal Bilgiler Öğr. A.B.D	66	9.81	5.90			
Fen Bilgisi Öğr. A.B.D	60	10.90	3.42			
Sınıf Öğr. A.B.D	83	10.08	3.31	.804	.493	
Türkçe Öğr. A.B.D.	42	10.35	2.60			
Toplam	251	10.25	4.08			

Eğitim Fakültesi dördüncü sınıf öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre kendini ayarlama psikolojilerinin değişip değişmediğinin toplam puanlarına ilişkin ortalama, standart sapma değerleri, tek yönlü varyans analizi ve Scheffe-F sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği A.B.D’nda öğrenim gören öğrencilerin KAÖ puan ortalaması 9.81, Fen Bilgisi Öğretmenliği A.B.D’nda öğrenim gören öğrencilerin KAÖ puan ortalaması 10.90, Sınıf Öğretmenliği A.B.D’nda öğrenim gören öğrencilerin KAÖ puan ortalaması 10.08 ve Türkçe Öğretmenliği A.B.D’nda öğrenim gören öğrencilerin KAÖ puan ortalaması ise 10.35’tir. Bu ortalamalar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı anlamak için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda bölümlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür ($p>.05$).

Öğretmen adaylarının kendini ayarlama psikolojilerinin cinsiyete göre değişip değişmediğini anlamak için yapılan bağımsız gruplar t-Testi sonuçları Tablo-2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre KAÖ Toplam Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Erkek	129	10.72	4.90	249	1.898	.059
Kız	122	9.75	2.92			

Tablo 2 incelendiğinde, araştırma grubundaki 129 erkek öğrencinin KAÖ puan ortalaması 10.72, 122 kız öğrencinin aritmetik ortalaması ise 9.75 ‘tir. Bu iki değer arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucunda dördüncü sınıf öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre KAÖ puanları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>.05$).

SONUÇLAR

Yapılan araştırma ile Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde farklı anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin KAÖ’nden aldıkları toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}=10.25$, cinsiyetlerine göre KAÖ’nden aldıkları toplam puanların aritmetik ortalaması ise Erkek; $\bar{X}=10.72$, Kız; $\bar{X}=9.75$ çıkmıştır. Yapılan çalışma sonucunda Eğitim Fakültesi’ndeki çeşitli anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin kendilerini ayarlama psikolojileri arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bununla beraber öğrencilerin cinsiyetlerine göre kendini ayarlama psikolojileri değişmemektedir.

Bacanlı (2004), Ankara Üniversitesi’ne bağlı Fen Fakültesi ($\bar{X}=10.57$), Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi ($\bar{X}=10.47$), Siyasal Bilgiler Fakültesi ($\bar{X}=10.80$), Tıp Fakültesi ($\bar{X}=10.60$) ve Basın Yayın Yüksek Okulu ($\bar{X}=9.93$) öğrencilerinden oluşan örneklem grubunda yapmış olduğu çalışmada, farklı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin KAÖ’nden aldıkları puanların ortalamalarının arasında anlamlı bir fark olmadığını görmüştür.

Yine aynı çalışmada öğrencilerin cinsiyetleri ile (Erkek $\bar{X}=10.53$, Kız; $\bar{X}=10.40$) KAÖ’nden aldıkları puanların ortalamalarının arasında da anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir. Görüldüğü gibi yapılan çalışma daha önce yapılan çalışmalarla bir paralellik göstermekte olup aynı sonuçlara ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Yapılan çalışmanın bulguları çerçevesinde; donanımlı genç nesillerin yetiştirilmesinde öğretmenlerimizin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu çerçevede öncelikle öğretmenlerin hem alan bilgisi hem de pedagojik formasyon açısından donanımlı olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra öğretmenlerimizin girdikleri ortamlarda kendilerini ifade edebilmeleri ve buldukları ortamlara kendilerini adapte edebilmeleri de oldukça önemlidir. Bu çerçevede öğretmen adaylarının kendini ayarlama psikolojisinin daha detaylı bir şekilde araştırılması gerekmektedir. Bunun için özellikle öğretmenler ve aday öğretmenlerin kendini ayarlama psikolojilerinin karşılaştırılması gerekmektedir. Bu sayede öğretmen adaylarının kendini ayarlama psikolojilerini mesleki uygulamalar içerisine girdikten sonra mı yoksa girmeden önce mi geliştiriyor olduğu tespit edilebilir. Bunun sonucunda kendini ayarlaması düşük öğretmen adaylarının mesleki uygulamalara girmeden önce kendini ayarlama psikolojilerinin geliştirilmesi yoluna gidilebilir.

Eğitim öğretim süreci içerisinde okula başlayan çocuğun zihinsel ve sosyal beceriler kazanması istenir. İlköğretim kademesindeki öğrencilerin okula uyumunda ve gereken becerileri kazanmasında öğretmenin etkisi çoktur. Bu bağlamda kendini ayarlama psikolojisi yüksek olan öğretmenler, kendilerini her bakımdan örnek alan öğrencilerinin de kendini ayarlama psikolojilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynayabilir.

Graues ve Levin, 1989; Chan, 1991; Malone ve Mastropieri, 1992; Jitendro, Cole, Hoppes ve Wilson, 1998 yıllarında yaptıkları çalışmalarda yüksek kendini ayarlama stratejileriyle özellikle ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin karşılaştıkları öğrenme güçlüklerini kolayca aşabildiklerini belirtmişlerdir (Jitendra, Hoppes ve Xin, 2000). Bu bağlamda yetiştirilecek öğretmen adaylarının, çalışmaya başladıkları bölgelerde öğrencilerin kendini ayarlama psikolojilerini yükselterek, öğrencilerin var olan öğrenme güçlüklerini giderip, bu durumdaki öğrencileri kolayca kazanabileceklerini söyleyebiliriz.

Noël, Michael ve Levas (2003), öğrencilerin kariyer seçimlerinde, kişisel veya grup içindeki davranışlarında kendini ayarlama kavramının ön plana çıktığı belirtmişler ve yüksek kendini ayarlama psikolojisine sahip olarak yetişmiş öğrencilerin iş, kişisel ve sosyal yaşamlarında daha başarılı olduklarını ifade etmişlerdir. Bundan yola çıkarak, eğitim ortamının en önemli değişkenlerinden birisi olacak öğretmen adaylarının bu anlamda donanımlı olması gerektiğini ve bu doğrultuda yetiştirecekleri öğrencileri topluma en iyi şekilde kazandırabileceklerini ifade edebiliriz.

Yine yapılan birçok araştırma, öğretmenlerin, sınıf ortamında öğrencilerin kendini ayarlama psikolojilerinin yükselmesini sağlayacak kendini ayarlama stratejilerinin kullanılmasıyla; öğrencilerin derse katılımlarının arttığını, öğrencilerin akademik üretkenliklerinde yükselme olduğunu, öğrencilerin verilen görevlerin bilincini ve önemini daha iyi kavradıklarını, öğrencilerin bu stratejilerin kullanılmasında daha düzeyli doğru davranışlar gösterdiklerini ve yeni öğrenmelerin arttığını göstermiştir. (Reid, 1996; Delprato, 2001; Rock, 2005; Lan, 2005; Harris, Friedlander, Saddler, Frizzelle ve Graham, 2005). İfade edilenler doğrultusunda kendini ayarlama kavramının eğitim sistemi içerisinde ne kadar önemli olduğunu söyleyebiliriz. Bu becerilere sahip olarak yetiştireceğimiz öğretmenlerimizin toplumsal hayatımıza kazandıracakları bireylerin ülke kalkınmasında en önemli saflarda kendilerini gerçekleştirmiş bir şekilde yer alacaklarını belirtebiliriz.

KAYNAKLAR

- Akkök, F. (1996). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi*. Ankara: MEB. Yayınları.
- Altıntaş, M. (1991). *Kendini ayarlama becerisi ve arkadaşlık ilişkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, H. (1990). *Kendini ayarlama becerisinin çeşitli değişkenlerle ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı, H. (2004). *Sosyal ilişkilerde benlik: Kendini ayarlama psikolojisi*. İstanbul MEB Yayınları.
- Cartledge, G., & Milburn, J. F. (1995). *Teaching social skills to children and youth: Innovative approaches*. Massachusetts: Allyn and Bacon, Inc.
- Demir, K. (2002). *Türkiye'deki resmi ve özel lise öğretmenlerinin izlenim yönetimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Elksnin, L. K., & Elksnin, N. (1995). *Assessment and instruction of social skills*. California: Singular Publishing Group, Inc.
- Haris, K. R., Friedlander, B. D., Saddler, B., Frizzelle, R., & Graham, S. (2005). Self-monitoring of attention versus self-monitoring of academic performance: Effects among students with ADHD in the general education classroom. *The Journal of Special Education*, 39, 145-156.
- Jitendra, A. K., Hoppes, M. K. & Xin, Y.P. (2000). Enhancing main idea comprehension for students with learning problems: The role of a summarization strategy and self-monitoring instruction. *The Journal of Special Education*, 34, 127-139.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *İnsan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.

- Klein, O., Snyder, M. & Livingston, R. W. (2004). Prejudice on the stage: Self-monitoring and the public expression of group attitudes. *British Journal of Social Psychology*, 43, 299-314.
- Lafçı, S. (1999). *Bazı mesleklere göre kendini ayarlama arasındaki farklar*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Lan, W. (2005). Self-monitoring and its relationship with educational level and task importance. *Educational Psychology*, 25, 109-127.
- Leary, M. R. (1996). *Self-presentation, impression management and interpersonal behaviour*. Oxford: Westview Press.
- Ledema, J. & Poppe, M. (1994). The effect of self-presentation on social value orientation. *Journal of Social Psychology*, 134, 771-783.
- Noël, N. M., Michaels, C. & Levas, M. G. (2003). The relationship of personality traits and self-monitoring behavior to choice of business major. *Journal of Education for Business*, 153-157.
- Öztemel, K. (2000). *Kendini ayarlama becerilerini algılamaları farklı öğretmenlerin rehberlik anlayışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Reid, R. (1996). Research in the self-monitoring with students with learning disabilities: The present, the prospects, the pitfalls. *Journal of Learning Disabilities*, 29, 317-331.
- Rock, M. L. (2005). Use of strategic self-monitoring to enhance academic engagement, productivity, and accuracy of student with and without exceptionalities. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 7, 3-17.
- Rosenfeld, P., Giacakme R. A. & Riordan C. (1995). *Impression management in organization*. New York: Routhled.
- Snyder, M. (1972). Individual differences and the self-control of expressive behavior, *DAL*, 33, 4533A- 4534A.
- Ündal, A. (1996). *Kendini ayarlama becerisinin Hollanda'nın mesleki kişilik tiplerine göre çeşitli değişkenlerden incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.